

УДК 378.016

Задорожна-Княгницька Леніна Вікторівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітнього менеджменту та педагогіки

Маріупольського державного університету, м. Маріуполь

zador_knyag@mail.ru

ОСОБИСТІСТЬ ДИРЕКТОРА ШКОЛИ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ (60-80-ТІ РР. XX СТ.)

Анотація. У статті розглядаються погляди вітчизняних науковців на особистість керівника закладу освіти, сутність та складові управлінської майстерності в період «розвиненого соціалізму» (60-80-ті рр. XX ст.); здійснено аналіз нормативних документів, у яких висвітлюються вимоги до директора школи та змісту його керівної діяльності; розкрито сутність «ленінського стилю управління» як основи управлінської майстерності керівника навчального закладу; викладено результати аналізу педагогічних праць вітчизняних науковців з питань управління навчальними закладами та особистості директора школи.

Ключові слова: функції керівника школи; управління навчальним закладом; ленінський стиль керівництва; майстерність керівника; складові управлінської майстерності.

Проблема особистості керівника закладу освіти завжди належала до кола наукових інтересів вітчизняних та зарубіжних дослідників. Особливої значущості вона набуває сьогодні, в умовах болісного, але невпинного просування українського суспільства до європейських цінностей, наріжною ідеєю яких виступає антропологізм, що орієнтує будь-якого керівника на максимальне використання людських ресурсів з метою оптимального задоволення інтересів організації та гармонійного їх поєднання з інтересами працівників, побудову суб'єкт-суб'єктної системи взаємин.

Вирішення зазначеної проблеми пов'язане, зокрема, з вивченням, аналізом та використанням позитивного досвіду минулого у сфері теорії та практики управління закладами освіти. Однак сучасними дослідниками свідомо оминається «радянський» час – період ідеологічний диктату, заорганізованості, нівелювання особистості й підпорядкування її волі колективу. Проте необхідною умовою забезпечення наукового підходу в організації управлінської діяльності є аналіз історичного досвіду вирішення цієї проблеми в різні історичні періоди, зокрема протягом періоду «розвиненого

соціалізму», в умовах панування єдиної ідеології, врахування його провалів та здобутків, виділення позитивних складових. Простежуючи шляхи розвитку теорії та виявляючи особливості наукових поглядів протягом зазначеного історичного періоду, оцінюємо з сьогоднішніх позицій педагогічну спадщину, генезис найважливіших управлінських проблем та явищ.

Розробці наукових основ управлінської діяльності директора школи та підвищення його кваліфікації присвячено дослідження вітчизняних (Є.С.Березняк, Л.М.Калініна, В.В.Крижко, Н.М.Островерхова, Є.М.Павлютенков, В.І.Пуцов, Є.П.Тонконога та ін.), російських (В.В.Лукашевич, В.І.Подобєд, В.П.Симонов, Р.Х.Шакуров, Т.І.Шамова та ін.) та зарубіжних (М.Альберт, Р.Блейк, П.Друкер, М.Мескон, Дж.С.Мутон, М.Пул, М.Уорнер, Ф.Хедоурі) вчених. Питання особистості керівника освітнього закладу, його знань та вмінь, професійних якостей побіжно розглядаються у дослідженнях В.С.Болгаріної, Н.Б.Гонторовської, І.Г.Жерносека, С.В.Королук, В.О.Кудіна, Ю.І.Палехи, Р.Маслоу, Ф.Харцберга, Д.Мак-Грегора, Р.Болейка та ін. Разом із тим питання аналізу поглядів на особливості управлінської діяльності керівників навчальних закладів та їх практичну реалізацію протягом радянського часу, зокрема періоду «розвиненого соціалізму» (60-80-ті рр. XX ст.) не були предметом дослідження сучасних вчених.

Метою статті є розкриття тенденцій становлення та розвитку поглядів на особистість керівника закладу освіти, сутність та складові управлінської майстерності протягом 60-80-х рр. XX ст.

Аналіз актуальних джерел з питань управління освітою досліджуваного періоду засвідчив, що керівна роль єдиної в країні партії (комуністичної), яка виявлялась у кожній сфері економічного й соціально-культурного життя радянського суспільства, відобразилась на змісті, методах та принципах управлінської діяльності керівників закладів освіти. Управління освітою розглядалось як багатогранна розпорядчо-виконавча діяльність органів народної освіти, а погляди на особистість керівника навчального закладу обумовлювалися чинними вимогами, викладеними у низці державних та нормативних документів з питань освіти (постанова ЦК КПУ і Ради Міністрів УРСР «Про заходи дальшого поліпшення роботи середньої загальноосвітньої

школи в Українській РСР» (1966); постанови ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР «Про Статут середньої загальноосвітньої школи» (1970), «Про завершення переходу до загальної середньої освіти молоді й подальший розвиток загальноосвітньої школи» (1972), «Про заходи щодо подальшого покращення умов роботи сільської загальноосвітньої школи» (1973); Закон УРСР «Про народну освіту» (1974); наказ Міністерства освіти СРСР «Про затвердження кваліфікаційних характеристик посад керівних та педагогічних працівників закладів освіти» (1978); постанова Верховної Ради СРСР «Про основні напрями реформи загальноосвітньої та професійної школи» (1980) тощо).

У цих та інших документах відображено сутність і зміст діяльності навчальних закладів, визначено вимоги до керівника школи у світлі завдань, що їх вирішувала середня ланка освіти. Значний інтерес у межах нашого дослідження становить документ під назвою «Статут середньої загальноосвітньої школи», затверджений Постановою Ради Міністрів СРСР №749 від 8.09.1970 р. та Кваліфікаційна характеристика, затверджена Міністерством освіти СРСР 20.02.1978. Складена на основі Статуту в частині посадових обов'язків директора школи, Кваліфікаційна характеристика дещо розширювала їх перелік та конкретизувала певні функції керівника освітнього закладу. Отже, функції директора школи, відповідно до зазначених документів, полягали у: керівництві всіма видами діяльності школи; організації педагогічного колективу на досягнення високої ефективності роботи, забезпеченні єдності навчання і комуністичного виховання учнів; забезпеченні загального обов'язкового навчання дітей; здійсненні контролю за виконанням навчальних планів і програм, ідейно-політичною спрямованістю викладання, якістю знань, змістом та організацією позакласної та позашкільної роботи; наданні допомоги комсомольській та піонерській організаціям, учнівському самоврядуванню; організації роботи школи з батьками учнів, громадськістю та підприємствами; забезпеченні правильної розстановки педагогічних кадрів, створенні умов для підвищення їх ідейно-теоретичного рівня та кваліфікації; організації та розширенні навчально-технічної та матеріальної бази школи; забезпеченні обліку та зберігання обладнання, його ефективного застосування;

відповідальності за дотриманням правил внутрішнього розпорядку, санітарно-гігієнічного режиму, охорони праці та техніки безпеки; встановленні кола обов'язків працівників школи; керівництві педагогічною радою, роботою бібліотеки; організації харчування учнів, підвезення їх до школи, літньої оздоровчої роботи; забезпеченні представлення вчителів та інших працівників школи до заохочень і нагород, накладання стягнення; забезпеченні ведення діловодства та документації, своєчасної звітності [7].

Як нормативний документ Кваліфікаційна характеристика офіційно закріпила перелік знань, які були обов'язковими для керівних працівників освіти. У відповідності до документу, директор школи мав знати: постанови й рішення партії та уряду з питань народної освіти й комуністичного виховання молоді; накази, інструкції, розпорядження та інші нормативні документи Міністерства освіти СРСР, міністерств освіти союзних республік щодо організації шкільної справи, вдосконалення загальної середньої освіти й комуністичного виховання молоді; педагогіку й педагогічну психологію; основи економіки народної освіти; правила і норми з охорони праці, техніки безпеки і протипожежного захисту; основи трудового законодавства. В якості кваліфікаційних вимог до кандидата на посаду директора школи висувалися: наявність вищої освіти та стаж педагогічної роботи не менше трьох років [7].

Як бачимо, зазначена вище характеристика містила у собі досить обмежене коло знань, опис будь-яких умінь та навичок керівника закладу освіти відсутній взагалі. Цю прогалину в описі вимог до директора школи певною мірою компенсувала спеціальна література з питань управління освітою, в якій побіжно чи цілеспрямовано розглядалися питання особистості директора школи, висувалися вимоги до його професійних знань та вмінь. У зазначеному контексті викликають інтерес посібники М.І.Кондакова та М.І.Соцердотова «Керівництво навчально-виховною роботою у восьмирічній школі» (1961), М.Г.Захарова «Організація праці директора школи» (1971), В.П.Стрезикозіна «Керівництво навчальним процесом у школі» (1972); Ф.Г.Паначина «Управління освітою в СРСР» (1977), В.Ю.Кричевського «Шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу в

школі» (1978), «Удосконалення управлінських знань як фонд підвищення ефективності роботи директорів загальноосвітньої школи» (1980), С.Є.Хозе «Директор школи» (1979), Р.Х.Шакурова «Директор школи та мікроклімат педагогічного колективу» (1979), «Соціально-психологічні проблеми керівництва педагогічним колективом» (1982), Н.С.Сунцова «Управління загальноосвітньою школою. Питання теорії та практики» (1982), Є.С.Березняка «Керівництво сучасною школою» (1983) та ін.

Аналіз змісту зазначених посібників засвідчує наявність у них яскраво вираженої тенденції до переважання емпіричного рівня у вирішенні питань управлінської діяльності, їх спрямованість на запити та потреби практики без необхідного теоретичного обґрунтування. Іншою переважаючою тенденцією змісту зазначених посібників є визнання необхідності оволодіння знанням марксистсько-ленінської теорії як запоруки ефективної управлінської діяльності керівника школи. Це завдання поставало як природне у період перетворення марксистсько-ленінської ідеології в ідеологію всього радянського народу. Висуваючи вимоги до керівників закладів освіти, радянські науковці називали їх «робітниками ідеологічного фронту», «пропагандистами», «вихователями кадрів народного господарства».

У цій площині питання забезпечення ефективної управлінської діяльності директора школи вирішувалося через оволодіння ним «ленінським стилем управління», що базувався «на ідеологічних, політичних та організаційних основах партії, на принципах партійного керівництва, на нормах партійного та суспільного життя» [6] та виступав основою управлінської майстерності будь-якого керівника.

Узагальнений аналіз праць радянського періоду з питань управління школою дав можливість сформулювати складові цієї управлінської майстерності:

1. Володіння кадровою марксистсько-ленінською теорією (засвоєння основ марксистсько-ленінської філософії, політичної економії, історії КПРС та наукового комунізму).

2. Розумне поєднання революційного розмаху, наукової прозорливості, широти поглядів, творчої ініціативи, пристрасності в роботі з високою комуністичною

діловитістю, з практичністю й реалізмом у повсякденних справах та вчинках. Ці риси, Ф.Г.Парачин називав «протиотрутою проти застою думки, консерватизму, закостенілості й рутини, запорукою позбавлення фантазерства та маніловщини, забігання наперед та необґрунтованого оптимізму, безтурботності» [6, 185].

3. Слідування нормам партійного життя та принципам партійного керівництва: вмілий підбір кадрів, перевірка й оцінка їх за практичними справами й морально-політичними якостями; зв'язок з масами; дотримання колективного керівництва, поєднаного з персональною відповідальністю; постійний контроль та перевірка виконання прийнятих рішень; критика й самокритика; ідейно-політична зрілість робітників, їхня партійність та непримиренність до ворожої партійної ідеології, моральна чистота кадрів.

4. Знання професії, що передбачає: високу організованість та самодисципліну праці; конкретність у роботі, попередження та викорінення «верхоглядності», «голоного просвітництва», зосередження зусиль на важливих ділянках праці.

5. Суворе, глибоко наукова організація праці: систематичність, раціональність, планованість та ритмічність у роботі, відсутність як повільності, так і штурмівщини, пунктуальність, оперативність, чіткість [2; 6; 8; 11; 12].

Таким чином, лише половину з зазначених вище умінь директора школи можна віднести до суто професійних; решта – данина комуністичній ідеології, без якої діяльність будь-якого керівника була не лише неможливою, але й неприпустимою. Не випадково одним з насущних завдань кожного педагога-управлінця радянські вчені та партійні діячі вважали критику «буржуазних теорій» у галузі управління системою освіти – «теорії менеджеризму», концепції «людських відносин», «теорії технократії», «теорії фетишизації інтелектуальної еліти» тощо. Активною позицією науковців та партійних ідеологів було засудження західної теорії «формування геніїв та суперменів», «сильної особистості», за волею якої люди можуть «пересувати гори». Таким чином фактично заперечувалося лідерство керівника як умова його ефективного управління педагогічним колективом. Розкриваючи неприйнятність для теорії та практики управління освітою «культу особистості», Ф.Г.Парачин зазначав, що «керівники та керовані – це не протилежні полюси, а органічно злине об'єднання

людей, нерозривно пов'язаних єдністю цілей, єдністю далеких ідеалів та близьких, конкретних сьогоднішніх планів» [6]. Таким чином автором підкреслювалася відмінність радянської системи керівництва освітою від західноєвропейської та американської.

Разом із тим у науковій та навчальній літературі з питань управління освітою та формування особистості керівника навчального закладу, незважаючи на засилля комуністичної ідеології, висловлювалися цінні думки, що не втратили своєї актуальності й сьогодні.

Показовими у зазначеному контексті є опубліковані протягом 1965 – 1966 рр. у декількох номерах журналу «Народна освіта» бесіди з директором школи, написані В.О.Сухомлинським, які пізніше увійшли до книги «Розмова з молодим директором школи». Серед вимог, що висувалися до особистості директора, педагог виокремлював моральність, інтелект, вольові якості. Він зазначав, що «учителем учителів – а тільки вчитель учителів і є справжнім керівником, якому вірять і якого поважають, – можна стати лише тоді, коли з кожним днем усе більше заглиблюєшся в деталі, в тонкощі педагогічного процесу, коли перед тобою відкриваються все нові й нові грані того, що можна назвати мистецтвом впливу на душу людини» [9, 398].

Керівник загальноосвітнього навчально-виховного закладу, на думку В.О. Сухомлинського, є вихователем педагогічного колективу. Він повинен бути прикладом для педагогічних працівників, добре знати свій предмет, методику його викладання, вміти науково аналізувати роботу кожного педагогічного працівника, колективу в цілому, постійно вдосконалювати свою педагогічну майстерність, прагнути до наукової роботи. Директор, заступник директора, організатор позакласної роботи покликані бути посередниками між педагогічною наукою і практикою. Від них залежать не тільки пропаганда, впровадження наукових знань у практичну роботу, але й така організація педагогічного колективу, за якої об'єднуючим началом є творчий задум, ідея. «Педагогічна ідея – це, образно кажучи, повітря, в якому парять крила педагогічної майстерності», - зазначав педагог [9, 406].

Через увесь твір В.О. Сухолинського проходить думка про те, що керівник закладу освіти має добре знати об'єкт та предмет управлінської діяльності, досконало володіти наукою, майстерністю та мистецтвом навчання та виховання [9]. Таким чином у педагогічній теорії радянського часу вперше з'являється термін «майстерність керівника» на позначення комплексу його знань та вмінь, що дозволяють ефективно вирішувати питання управління навчальним закладом.

Поступово до питань сутності та змісту управлінської майстерності починають звертатися й інші науковці. Так, М.І. Кондаков та М.І. Соцердотов, характеризуючи чинники успішної діяльності директора школи, в якості необхідних складових його майстерності виділяли: вміння швидко орієнтуватися в обстановці, своєчасно виявляти й усувати недоліки в роботі, зразково організовувати перевірку виконання [8]. М.Г.Захаров найважливішою умовою ефективності управлінської діяльності вважав пошук оптимального вирішення управлінської задачі. «Управлінське рішення є серцевиною управління та його результатом», - стверджував науковець [2, 54-55].

Найбільш суттєві питання, що належать до стилю та методів діяльності директора школи, розкрив С.Є. Хозе. За твердженням науковця, успіх управлінської діяльності залежить від вирішення організаційних та соціально-психологічних питань керівництва педагогічним колективом, що передбачає: єдність дій директора, його заступників, учнівського самоврядування, батьків, громадськості, формування та зміцнення педагогічного колективу тощо). Особливу увагу С.Є. Хозе приділив відповідальності та цілеспрямованості керівника як ключових його якостей [11, 214].

Інтерес до дослідження соціально-психологічних аспектів діяльності керівника закладу освіти, що виник в кінці 70-х рр. XX ст., зміцнився у наступні роки: з'явилася низка праць, у змісті яких розкривалися питання формування культури керівника школи, необхідності створення творчої атмосфери в колективі. Зокрема, Р.Х. Шакуров, розглядаючи найбільш значущі якості керівника школи, акцентував увагу на наступних: вміння дослухатися до критики, радитися, впливати на особистість через колектив, раціонально використовувати працю вчителів та їхній час, ділову спрямованість та педагогічну компетентність [12, 57]. Автором розроблено методики визначення професійно значущих якостей особистості керівника закладу освіти.

Особлива увага дослідників приділялася проблемі авторитету керівника, який вважався організаційно-політичною, науковою та моральною категорією. Оцінюючи особистість директора школи як першого й головного автора власного авторитету, більшість науковців розглядали його в якості результуючої низки чинників: внутрішнього світу та зовнішнього образу, ступеня й методів праці керівника, середовища, в якому він працює та живе, цілей його діяльності. «Не пост, що він займає, й не підтримка керівництва, а його ставлення до справи визначає положення керівника, ставлення до нього підлеглих, – стверджував Ф.Г. Паначин. – Авторитетний керівник – це глибоко поважний член колективу, його душа й мозок, його вчитель та вихователь» [6].

Розгляд проблем формування особистості керівника закладу освіти, його управлінської майстерності здійснювалася протягом кінця 70-80-х рр. XX ст. на фоні розробки методологічних та теоретичних проблем школознавства як самостійної галузі педагогічної науки та реформування загальноосвітньої школи, що, у тому числі, передбачало вдосконалення управління освітою. Цим пояснюється збільшення кількості публікацій, що містили опис й узагальнення передового педагогічного досвіду директорів шкіл, методичні рекомендації щодо організації та здійснення управлінської діяльності, висвітлювали особливості фінансової та господарської діяльності директора закладу освіти.

Наступна реформа загальноосвітньої школи (1984), що мала на меті не лише виведення середньої ланки освіти на новий якісний рівень, але й удосконалення системи управління народною освітою, викликала необхідність розробки наукових основ управлінської діяльності на засадах демократизації та гуманізації управління освітою. Надання шкільним колективам більшої самостійності, децентралізація управління, створення рад шкіл – усі ці нововведення висували нові вимоги до діяльності директора школи. У світлі шкільної реформи 1984 р. директор школи розглядався, як особистість, що володіє новим управлінським мисленням, яке передбачає вироблення власної позиції, власної філософії управління.

У цих умовах виникає необхідність у розробці нових основ законодавства про народну освіту. «Положення про середню загальноосвітню школу СРСР» (1989) в

якості основних положень життєдіяльності школи виголосило принципи самоврядування, гласності, демократії на основі місцевих соціально-економічних умов, національних традицій та регіональних особливостей [1, 41].

Виконанню задекларованих у новій нормативній базі завдань заважала невідповідність заявлених завдань умовам їх реального виконання. Комплекс цих умов був надзвичайно широким, - від існування різних рівнів реалізації реформи (проголошеного, заохочуваного й реального) до наявності психологічних бар'єрів у свідомості учасників освітнього процесу, причиною яких часто виступала недостатня професійна компетентність керівників шкіл, не завжди здатних грамотно мотивувати колег на виконання прийнятих управлінських рішень, використати їхню ініціативу та творчий потенціал. За твердженням дослідника А.С.Красикова, за таких обставин існуючі підходи до розгляду особистості директора школи, його управлінської майстерності у цей період було втрачено повністю [3, 22].

Таким чином, основними тенденціями педагогічної теорії та практики щодо розгляду особистості керівника закладу освіти, сутності та складових управлінської майстерності в період «розвиненого соціалізму» (60-80-ті рр. XX ст.) були: обґрунтування змісту діяльності керівника закладу освіти, вимог до його особистості у суворій відповідності до положень марксистсько-ленінської ідеології, обстоювання «ленінського стилю керівництва» як ідеалу професійної діяльності директора школи, жорстке засудження «буржуазних» теорій управління, у межах яких особистість керівника (менеджера) виступала «каталізатором» діяльності колективу. Разом із тим певна частина радянських науковців зосереджувалася на пошуках засобів оптимального керівництва педагогічним колективом, висуваючи як складові управлінської майстерності професіоналізм, високі моральні якості, знання внутрішнього світу колег та вміння ефективно використовувати ці знання для прийняття ефективних управлінських рішень. Отже, незважаючи на надмірну заідеологізованість педагогічної думки доби «розвиненого соціалізму», в ній містяться елементи критичного осмислення сутності діяльності директора освітнього закладу, виокремлення поняття «майстерність керівника», спроби обґрунтувати її сутність та значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Временное положение о средней общеобразовательной школе СССР // Бюллетень Государственного образования СССР. – 1989. – №9. – с.41.
2. Захаров М.Г. Организация труда директора школы / М.Г.Захаров. – М.: Просвещение, 1971. – 102 с.
3. Красников А.С. Оценка качества труда руководителя сферы образования: Учебное пособие / А.С.Красников. – СПб.; Вологда, 2006. – 176 с.
4. Материалы XXV съезда КПСС. – М., 1976. – 154 с.
5. Народное образование в СССР // Сборник нормативных актов. – М.: Юридическая литература, 1987. – 217 с.
6. Паначин Ф.Г. Управление просвещением в СССР: Учебное пособие / Ф.Г.Паначин. – М.: Просвещение, 1977. – 208 с.
7. Приказ Минпроса СССР от 20.02.78 №24 «Об утверждении квалификационных характеристик должностей руководящих и педагогических работников учреждений просвещения» [Электронный ресурс] // Актуальные документы в свободном доступе. Режим доступа: <http://zakonbase.ru/content/part/428162>.
8. Руководство учебно-воспитательной работой в восьмилетней школе / Под ред. М.И.Кондакова и Н.И.Соцедотова. – М.: АПН РСФСР, 1961. – 93 с.
9. Сухомлинский В.О. Розмова з молодим директором школи / В.О.Сухомлинський // Вибрані твори в п'яти томах. – Т. 4. – К. : Радянська школа, 1977. – 638 с.
10. Устав средней общеобразовательной школы [Электронный ресурс] // Библиотека нормативных и правовых актов СССР. Режим доступа: http://www.libussr.ru/doc_ussr/usr_7387.htm
11. Хозе С.Е. Директор школы / С.Е.Хозе. – М.: Просвещение, 1979. – 114 с.
12. Шакуров Р.Х. Директор школы и микроклимат педагогического коллектива / Р.Х.Шакуров. – М.: Знание, 1979. – 214 с.

Рецензент

Соколова І.В. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 17.11.2014

ЛИЧНОСТЬ ДИРЕКТОРА ШКОЛЫ КАК ПРЕДМЕТ НАУЧНОГО ДИСКУРСА (60-80-ТІ РР. ХХ СТ.)

Задорожная-Княгницкая Ленина Викторовна

кандидат педагогических наук, доцент кафедры образовательного менеджмента и педагогики
Мариупольский государственный университет, г.Мариуполь
zador_knyag@mail.ru

Аннотация. В статье рассматриваются взгляды отечественных ученых на личность руководителя заведения образования, сущность и составляющие управленческого мастерства в период «развитого социализма» (60-80-е гг. ХХ ст.); осуществлен анализ нормативных документов, в которых раскрываются требования к директору школы и содержание его руководящей деятельности; охарактеризована сущность «ленинского стиля управления» как основы управленческого мастерства руководителя учебного заведения; изложены результаты анализа педагогических трудов отечественных ученых по вопросам управления учебными заведениями.

Ключевые слова: функции руководителя школы; управление учебным заведением; ленинский стиль руководства; мастерство руководителя; составляющие управленческого мастерства.

THE PERSONALITY OF THE DIRECTOR OF THE SCHOOL AS A SUBJECT OF SCIENTIFIC DISCOURSE (60-80's XX CENTURY)

Lenina V. Zadorozhna-Knyagnitska

PhD in pedagogics, associate Professor of Department of the educational management and pedagogy

Mariupol state University, Mariupol

zador_knyag@mail.ru

Abstract. In the article the views of the scientists on the identity of the head of the educational institution, the nature and components of managerial skills in the period of «developed socialism» (60-80-ies Twentieth century) are considered; normative documents that reveal the requirements for the Director of the school and the content of his leadership are analyzed; «Lenin's style of management» as the basis of management skills of the head of the institution is described; the results of the analysis of pedagogical works by Russian scientists on the issues of school management are outlined.

Keywords: functions of the head of the school; management of educational institutions; Lenin's leadership style; manager's skill; the components of management skill.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Provisional regulations of the school of the USSR // Bulletin of Public education of the USSR. – 1989. – No. 9. – P. 41. (in Russian)
2. Zaharov M. labor Organization, school principal / M. Zaharov. – Moscow: Prosveshhenie, 1971. – 102 p. (in Russian)
3. Krasnikov A. S. Evaluation of the quality of work of the head of education: a training manual / A. S. Krasnikov. – San-Petersburg, Vologda, 2006. – 176 p. (in Russian)
4. Materials XXV Congress of the CPSU. – Moscow, 1976. – 154 p. (in Russian)
5. Public education in the USSR // Collection of legislative acts. – Moscow: Juridicheskaja literatura, 1987. – 217 p. (in Russian)
6. Panachin F.G. Management education in the USSR: a manual / F. G. Panachin. – Moscow: Prosveshhenie, 1977. – 208 p. (in Russian)
7. Order of the Ministry of education of the USSR from 20.02.78 No. 24 «On approval of qualifications of Executive positions and pedagogical workers of educational institutions» [online] // Actual documents in the public domain. – Available from : <http://zakonbase.ru/content/part/428162>. (in Russian)
8. The management of the educational work in the eight-year-old school / Chairman. Red. M. I. Kondakov and N. I. Socerdotov. – Moscow: APN RSFSR, 1961. – 93 p. (in Russian)
9. Suhomlinskij V.O. The conversation with the young Director of the school / V. O. Sukomlinskij // Selected works in five volumes. – So 4. - K. : Radyans`ka shkola, 1977. – 638 p. (in Ukrainian)
10. Charter secondary school [online] // Library of regulatory and legal acts of the USSR. – Available from : http://www.libussr.ru/doc_ussr/usr_7387.htm (in Russian)
11. Xoze S. E. The Director of the school / S. E. Xoze. – Moscow: Prosveshhenie, 1979. – 114 p. (in Russian)
12. Shakurov R. H. The Director of the school and the microclimate of the teaching staff / R. H. Shakurov. – Moscow: Znanie, 1979. – 214 p.